

Naturreservat Kyrkfuret

SKÖTSELPLAN
2020-06-30

Innehåll

1 Syfte	3
2 Beskrivning	3
2.1 GRUNDLÄGGANDE UPPGIFTER	3
2.2 HISTORIK	4
2.3 NUVARANDE MARKANVÄNDNING	2
2.4 GEOLOGI & HYDROLOGI	2
2.5 BIOLOGI	3
2.6 REKREATION	6
3 Bevarandevärden och potential	6
3.1 BIOLOGI	6
3.2 REKREATION	7
3.3 KULTURHISTORIA	8
4 Mål och skötselåtgärder	8
4.1 SKÖTSELOMRÅDE 1A-C – SKOG OCH TRÄD	10
4.2 SKÖTSELOMRÅDE 2 – LIMNISK STRAND	13
4.3 SKÖTSELOMRÅDE 3A-B – ÄNG OCH BETESMARK	14
5 Anläggningar och allmän skötsel	16
5.1 INFORMATIONSPLOTS, SKYLTA OCH MATERIAL	16
5.2 VÄGVISNING, TILLGÄNGLIGHET OCH PARKERING	17
5.3 BÄNKAR, BORD OCH GRILLPLATSER	17
5.4 GÅNG-/CYKELVÄGAR OCH STIGAR	17
5.5 AKTIVITETSYTA	17
5.6 HOLKAR FÖR FÅGLAR, FLADDERMÖSS OCH ÖVRIG FAUNA	17
5.7 FAUNA OCH FUNGADEPÅER	18
5.8 ÅTERPLANTERING, IGENVÄXNING OCH INVASIVA ARTER	18
5.9 LEDNINGAR	18
6 Dokumentation och uppföljning	19
6.1 SAMMANSTÄLLNING AV UPPFÖLJNINGSAKTIVITETER	19
7 Prioritering och ansvarsfördelning av åtgärder	20
7.1 SAMMANFATTNING AV PLANERADE ÅTGÄRDER	20
8 Källor	21
9 Bilaga 1	22
9.1 Naturskydd, sammanhang	22

1 Syfte

Syftet med naturreservatet är att bevara biologisk mångfald samt skydda, vårda och utveckla värdefulla naturmiljöer. Områdets värdefulla naturmiljöer innefattar ädellövskog och alkärr samt andra värdefulla biotoper såsom bryn, sandiga torrängspartier och gläntor. Vidare ska den biologiska mångfald som är knuten till områdets naturtyper bevaras och utvecklas. Syftet är också att utan att äventyra biologisk mångfald tillgodose behov av områden för friluftsliv. Gynnsamt bevarandetillstånd för, i området förekommande arter och livsmiljöer enligt EU:s art- och habitatdirektiv samt EU:s fågeldirektiv, ska upprätthållas och nya ska kunna utvecklas.

Syftet ska uppnås genom att:

- en kombination av fri utveckling och naturvårdande skötsel tillämpas,
- restaurering av befintliga natur-/vegetationstyper tillåts,
- utveckling av nya naturmiljöer och boplatser för djur tillåts,
- befintliga stigar och gångvägar hålls framkomliga,
- vissa ytor, anläggningar och funktioner anpassas för besökare med olika behov och utformas för att främja friluftsliv, rekreation, naturpedagogik, naturstudier, möten och lek.

2 Beskrivning

2.1 GRUNDLÄGGANDE UPPGIFTER

Områdets namn	Kyrkfüret
Läge	SWEREF99 13 30 (EPSG 3008) X=123106 Y=6173950
Län	Skåne län
Kommun	Lomma
Församling/Distrikt (socken)	Lomma/Lomma
Berörda fastigheter	del av Lilla Habo 3:1 (4,62 ha), del av Lilla Habo 3:5 (1,77 ha), del av Lomma 26:3 (0,41 ha), del av Lilla Habo 1:7 (0,18 ha)
Markägare	Byggnadsfirma Claesson & Anderzén H/B (4,62 ha) Lomma scoutkår (1,77 ha) Lomma kommun (0,59 ha)
Naturvårdsförvaltare	Lomma kommun
Vegetationszon	Nemorala zonen (sydsvenska lövskogsregionen)
Skyddsform	Naturreservat (Miljöbalken 7 kap. 4 §)
Gränser	Gräns markerad på karta (figur 1)
Areal	6,99 ha
Sakägare	Byggnadsfirma Claesson & Anderzén H/B (932400-2618) Lomma scoutkår (846001-3108) Skanova
Planförfattare	Erkki Palmu, Adam Bahr och Helena Björn Planeringsavdelningen, Lomma kommun

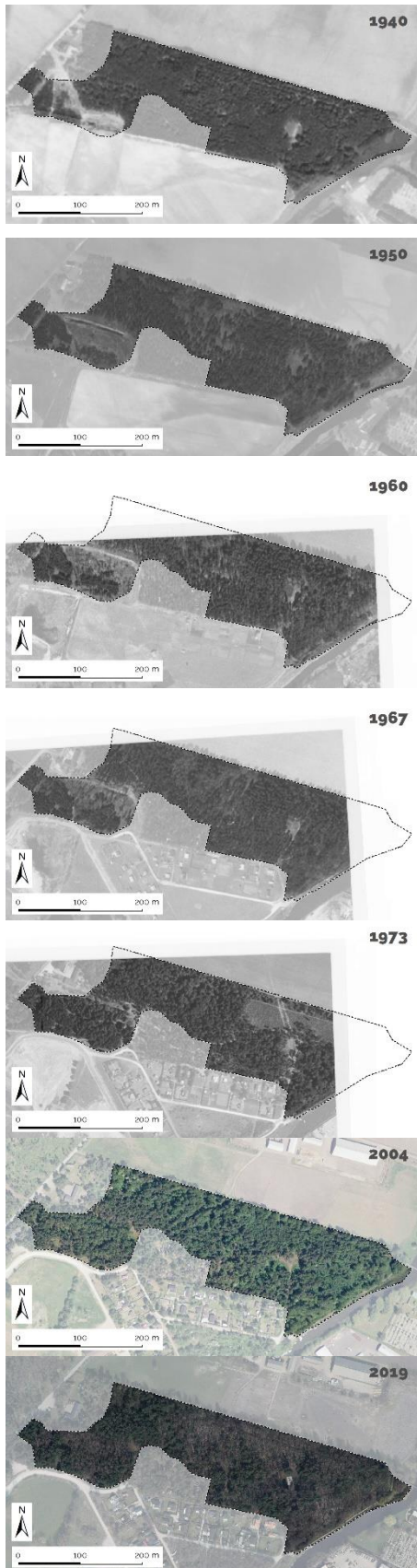
2.2 HISTORIK

Rester av en stenåldersboplats har återfunnits i Kyrkfuret. Spridda över ett område på cirka 9 ha gjordes fynd av en skivyxa, spånkniv, spån samt flintavslag (Althin 1954). I dagsläget är det svårt att tänka sig området helt utan trädskikt, men i den skånska rekognoseringskartan från 1815 syns inte ett enda spår av tallplanteringen. Kyrkfuret planterades i början av 1900-talet, troligen som ett erosionskydd för att hindra sandflykt och man kan tydligt se att tallplanteringen tagit form i den häradsekonomiska kartan från 1915 (figur 1). Där kan man också tydligt se utmarkerade stigar, vilket vittnar om att området haft betydelse för rekreation i över 100 år. Kyrkfurets tallplantering är förmodligen en av de äldsta i Lomma. På flygbilder från 1962 syns inte ett spår av tallplanteringar inom Haboljungs fure som ligger direkt till väst om Kyrkfuret, vilket betyder att Kyrkfurets tallbestånd är åtminstone 50–60 år äldre än det i Haboljungs fure.

Figur 1 Den skånska rekognoseringskartan från 1815 (vänster) och den häradsekonomiska kartan från 1910–1915 (höger).

Mitt i östra delen av området finns en glänta som kallas "Svarta plätten", den kan ses på flygbild redan på 1940-talet (figur 2). Flygbilder visar att cirka 0,5 ha av tallplanteringen i den sydvästra delen av Kyrkfuret kalavverkades på 1940-talet. Den öppna ytan som då skapades användes sedan troligen som sandtäkt under en tid. Den något mer kuperade terrängen i Kyrkfurets sydvästra del är sannolikt ett resultat av denna verksamhet. På 1950-talet var området som motsvarar Lilla Habo 3:7 m.fl. direkt söder om Kyrkfuret fortfarande åkermark, men på en flygbild från 1960 ser man att exploateringen påbörjats (figur 2). Norr om gläntan "Svarta plätten", inom det som idag utgör en del av lövskogsområdet kalavverkades drygt 0,5 ha av tallplanteringen någon gång under perioden 1960–1973 (figur 2). En flygbild från tidigt 1970-tal visar en bebyggelse med fritidshus och kolonistugor som planmässigt är näst intill identisk med dagens (figur 2). År 2004 har området i stort sett samma karaktär som år 2020. En remsa längs med Höje å är riskklassad som ett område med "mycket stor risk" enligt MIFO (Metodik för Inventering av Föreordnade Områden) på grund av den eternit som dumpats där.

1940 – Furet är näst intill intakt, man kan fortfarande skönja tallarnas radplantering. En mindre yta i sydväst verkar dock ha avverkats, eventuellt för att bana väg för täktverksamhet. Aktivitetsytan "Svarta plätten" i furets östra del är redan nu tydligt synlig.

1950 – Tallplanteringen har nu tunnats ut i furets centrala delar. Samma yta domineras år 2019 av tysklönn. En större yta tall i sydväst, som år 2019 domineras av björk, har här avverkats.

1960 – Exploateringen söder om furet har påbörjats.

1967 – Exploateringen söder om furet börjar ta fart.

1973 – Området i sydväst har nästan helt återfått träd täcket. En stor yta norr om Svarta plätten har avverkats. Samma yta domineras år 2019 av tysklönn. Fritidshusbebyggelsen söder om furet har i princip fått sin nuvarande form.

2004 – Kyrkfurets vegetation har fått en karaktär som liknar den år 2019.

2019

Figur 2 Flygbilder i kronologisk ordning från 1940-talet (överst) till 2019 (nederst). Notera att de tre flygbilderna från 1960 till 1973 saknar komplett täckning för Kyrkfuret, då syns äldre flygbilder under dessa.

2.3 NUVARANDE MARKANVÄNDNING

Tillsammans med Haboljungs fure bildar Kyrkfuret ett viktigt sammanhängande grönstråk mellan kusten och Lomma tätort (bilaga 1). Området avgränsas i norr av hästhagar som hör till Habo gård, i öster av Höje å, i söder av bebyggelse, i sydväst av Löparklubbens mark, i söder av Fritidsvägen samt Tallstigen och i väster av Lomma scoutkår och Habovägen. Skogsområdet är i dagsläget en vildvuxen och viktig refug för både djur och växter samtidigt som det med sitt tätortsnära läge utgör ett omtyckt och välbesökt rekreationsområde. Området ägs delvis av Lomma scoutkår och används bland annat till deras verksamhet. Inne i Kyrkfuret finns ett flera stigar, löparslinga och delar av en ridled. I sydöstra delen av området sträcker sig det populära Höje å-stråket som ansluter till kyrkbron över Höje å vilken i sig tillgängliggör Kyrkfuret även för fotgängare och cyklister från andra sidan ån. Kyrkfuret skapar med sin högvuxna skog ett viktigt inslag i landskapsbilden i det till stora delar öppna landskapet utmed Höje å. Hela dalgången kring Höje å är ett viktigt landmärke och naturhistoriskt minne för Lomma kommun. Trots stora tillgänglighetsbarriärer i form av E6-bron, Lommabanan och stängslade betesmarker öster om Lommabanan arrangeras årligen enstaka vandringar utmed ån, från Värpinge, förbi Kyrkfuret ända till mynningen i Lomma hamn.

2.3.1 Nuvarande planer, program och skydd

Inom området är all yta inom cirka 100 meters avstånd till ån skyddade som strandskydd. Ungefär samma område som strandskyddet är utpekad som riksintresse för friluftslivet och hela området ligger inom riksintresse högexploaterad kust. Det finns inga detaljplaner för området i sin helhet. Remsan allra närmast Höje å har dock detaljplanerats som plantering/park (Lomma 22:11 m.fl. Tegelbruksområdet). För ett område med kolonistugor och fritidshus precis till söder om Kyrkfuret finns områdesbestämmelser (Lomma kommun 2015). Lomma kommun anger i sin översiktsplan (Lomma kommun 2011) att Kyrkfuret är viktigt för det rörliga friluftslivet inklusive exempelvis scouting och motionslöpning. Enligt Lomma kommuns översiktsplan för 2010 finns det även ett behov av att bilda ytterligare naturreservat. Kyrkfuret är upptaget som förslag på nytt naturreservat i Lomma kommuns åtgärdsplan för naturreservatsbildande (Lomma kommun 2014b) och naturmiljöprogram (Lomma kommun 2018). Bildning av naturreservat Kyrkfuret kommer därutöver att bidra till ett flertal miljömål som Lomma kommun har antagit som lokala mål och åtgärder i sitt naturmiljöprogram för 2018–2025 (Lomma kommun 2018). Naturreservatsbildningen bidrar positivt till miljömålen "Levande sjöar och vattendrag", "Levande skogar", "God bebyggd miljö" samt ett "Ett rikt växt- och djurliv". Dessutom bidrar naturreservatsbildningen till att Sverige uppfyller åtaganden enligt EU:s art- och habitatdirektiv och konventionen om biologisk mångfald (CBD).

2.4 GEOLOGI & HYDROLOGI

Lomma kommun ligger inom området för sydvästra Skånes sedimentära berggrund, som generellt härstammar från perioderna krita (som började för ca 145 miljoner år sedan) och tertiär (65 miljoner år sedan). Berggrunden består av kalksten, sandsten och/eller mägersten som bildades under en period från 65–35 miljoner år sedan, under epoken paleocen till eocen (Vattenatlas 2018). Jordarten består huvudsakligen av postglacial mellansand och grovsand, jordmånen ändrar dock karaktär inom området från sandigare, torrare och relativt näringsfattiga jordar i sydväst mot mindre sandiga, friskare och näringsrikare jordar i nordost (Vattenatlas 2018). Området omgärdas av klass 5 åkermark med relativt lågt lerinnehåll, <5% eller <2,5% (Länsstyrelsen Skåne 2018).

Större delen av Kyrkfuret är beläget 3–5 m över havet. Kyrkfurets lägst belägna delar, på 0–1 m över havsnivå, återfinns dels i södra änden av klibbalskogen (avsnitt 4.1.3) och dels i strandängstråket mellan gång-/cykelbanan och Höje å. Områdets högst belägna delar, på 5–6 m över havsnivå, utgörs av ett stråk med fyra mindre "platåer" från områdets västligaste hörn in rakt österut precis sydöst förbi scoutgården och sedan in mot Kyrkfurets mittpunkt. Vattenansamling vid skyfall kan ske i delar av tall-/björkskogen (avsnitt 4.1.1), nordost om denna i delar av lövskogen (avsnitt 4.1.2) samt

särskilt i södra delen av klibbalskogen och strandängen (avsnitt 4.2.1). Från Kyrkfurets västra delar sker en del ytvattenavrinning söderut, men i övrigt rinner ytvatten i riktning mot Höje å. Det råder potentiellt hög erosionsrisk längs strandkanten mot Höje å (Vattenatlas 2018).

2.5 BIOLOGI

Tillsammans med Haboljungs fure är Kyrkfuret ett av få skogsklädda naturområden i Lomma kommun. Större delen av Kyrkfuret genomgår olika stadier av succession från dess ursprung som tallplantering till ett område som präglas av ädellöv. Variationer i trädbeståndens ålder och artsammansättning kan till stor del förklaras av de averkningar och gallringar som utförts under perioden 1950–1970 (figur 2). Högsta prioritet ur naturvårdssynpunkt är att skapa förutsättningar för en naturlig succession mot ädellövskog där föryngring av inhemska trädarter främjas och där dominans av potentiellt invasiva arter motverkas. Vid första nämmandet av en art i underliggande avsnitt ges en fotnot som refererar till artens eller artgruppens vetenskapliga namn.

2.5.1 Kärlväxter

Den senaste inventeringen av kärlväxter och vegetationstyper i Kyrkfuret utfördes år 2015 (Åsegård 2015). De äldsta träden i området, förmodligen cirka 100 år eller något äldre, hör till arterna tall¹, gran², vårtbjörk³ och ek⁴. Förutom en del ädellövskog och en något äldre yta med klibbal nära Höje å så är stora delar av Kyrkfurets skog i en igenväxningsfas och det är troligt att större delen av området så småningom kan utvecklas till ädellövskog. I nuläget består Kyrkfuret till större delen av unga, troligen 20–30 år gamla, lövträd som växer upp under en gles skärm av omkring 50-årig vårtbjörk och tall. Den nya trädgenerationen till ytan och antal individer av mer än hälften av tysklönn⁵ men många inhemska lövträd finns representerade, framförallt skogsalm⁶, ask⁷ och skogslönn⁸. Längs den norra kanten tillkommer enstaka större exemplar av ek och rödek⁹. Lövskogens fältskikt karakteriseras i väst av stinknäva¹⁰, lundslok¹¹, hässlebrodd¹², sydlundarv¹³ och lundgröe¹⁴. Kulturväxter såsom blekbalsamin¹⁵ och häggmispel¹⁶ är också vanliga.

I sydvästra Kyrkfuret, som har en relativt öppen karaktär, är de 50-åriga tallarna fortfarande glest förekommande men ändå fler till antalen och vårtbjörk utgör minst 50% av kronskiktet. Fältskiktet domineras här av gräs såsom hundäxing¹⁷, med spridd förekomst av exempelvis rallarros¹⁸ och hallon¹⁹. I ängsmarken söder om tall-/björkskogen finns bland annat borsttåtel²⁰ och fältmalört²¹ närmast vägen. Något längre in övergår vegetationen till rödven²² och sandstarr²³ med inslag av exempelvis gulmåra²⁴. Sedan tar mer högväxt äng över, som domineras av knylhavre²⁵ och har inslag av exempelvis hundäxing och renfana²⁶. Inne bland brynen finns mindre buskar av hallon och blåhallon²⁷.

Klibbal²⁸ dominerar trädskiktet österut i en remsa närmare Höje å. I denna remsa finns förhållandevis mycket grov död ved och de gamla klibbalarna hör till de äldsta träden i Kyrkfuret. I öppnare delar domineras fältskiktet av älgört²⁹, strandklo³⁰ och brännässla³¹, med inslag av bland annat jordreva³². Den västra änden av klibbalsytan är i likhet med delar av lövskogen präglad av kulturväxter, här med arter såsom parkrododendron³³ och doftschersmin³⁴. I strandängsvegetationen mellan klibbalsytan

¹ *Pinus sylvestris* L.

² *Picea abies* L.

³ *Betula pendula* Roth

⁴ *Quercus robur* L.

⁵ *Acer pseudoplatanus* L.

⁶ *Ulmus glabra* Huds.

⁷ *Fraxinus excelsior* L.

⁸ *Acer platanoides* L.

⁹ *Quercus rubra* L.

¹⁰ *Geranium robertianum* L.

¹¹ *Melica uniflora* Retz.

¹² *Milium effusum* L.

¹³ *Stellaria nemorum* L.

¹⁴ *Poa nemoralis* L.

¹⁵ *Impatiens parviflora* DC.

¹⁶ *Amelanchier* sp. Medikus

¹⁷ *Dactylis glomerata* L.

¹⁸ *Epilobium angustifolium* L.

¹⁹ *Rubus idaeus* L.

²⁰ *Corynephorus canescens* (L.) P.

Beauv.

²¹ *Artemisia campestris* L.

²² *Agrostis capillaris* L.

²³ *Carex arenaria* L.

²⁴ *Galium verum* L.

²⁵ *Arrhenatherum elatius* (L.) P. Beauv.

²⁶ *Tanacetum vulgare* L.

²⁷ *Rubus caesius* L.

²⁸ *Alnus glutinosa* L.

²⁹ *Filipendula ulmaria* (L.) Maxim.

³⁰ *Lycopus europaeus* L.

³¹ *Urtica dioica* L.

³² *Glechoma hederacea* L.

³³ *Rhododendron x catawbiense* L.

³⁴ *Philadelphus coronarius* L.

och Höje å domineras fältskiktet av vass³⁵, stor igelknopp³⁶, bredkaveldun³⁷ och rosendunört³⁸. Närmast intill gång-/cykelvägen utmed Höje å finns sträv kardvädd³⁹ och sparsam förekomst av ruderatörter såsom sparvnäva⁴⁰ och höstgullris⁴¹. Även den på rödlistan nära hotade (NT) örten paddfot⁴² har återfunnits intill gång-/cykelvägen. Längre in finns högväxta bestånd av snårvinda⁴³ och brännässla⁴⁴. Strandängens torrare del domineras av nejlikrot⁴⁵ och kvickrot⁴⁶.

2.5.2 Lavar, mossor, och svampar

Ingen formell inventering av lavar, mossor eller svampar har utförts i Kyrkfuret. Åsegård (2015) noterade dock karakteristiska mattor med pösmossa⁴⁷ i lövskogens bottenskikt samt enstaka förekomst av blek gräsmossa⁴⁸. Svavelgul slöjksivling⁴⁹ växande på klibbalslåga, fnöskticka⁵⁰ växande på björklåga och liksvamp⁵¹ växande på/intill klibbalsstubbe återfanns i klibbalskogen hösten 2018.

2.5.3 Rygggradslösa djur

Den senaste inventeringen av rygggradslösa djur utfördes för fem år sedan (Andersson 2013). Åtta arter av trollsländor återfanns i området, varav den artrikaste familjen, segeltrollsländor, bidrog med fyra arter. Den enda andra familjen med fyra arter representerade var skalbaggsfamiljen glansbaggar. Flera insektsarter (ej rödlistade) knutna till död ved, vedsvampar, hålträd och liknande substrat återfanns. Exempelvis så påträffades spår av större träfjäril⁵², en art med upp till 10 cm långa vedlevande larver som lever upp till fyra år, i området. Förekomsten av vedsvampslevandearter såsom vanlig svampsvartbagge⁵³, som lever i fnösktickor, indikerar på Kyrkfurets höga värden ur naturvårdssynpunkt, särskilt i ett lokalt perspektiv. Det är viktigt för den biologiska mångfalden att olika typer av död ved-substrat får ha sin plats i området (figur 3). En mindre vanlig förekommande insektsart som återfanns är hallonblomfluga⁵⁴, en art som är knuten till lövskog med gamla träd och därför förmodligen har sina utvecklingssubstrat i Kyrkfuret. Den sävliga bålgetingen⁵⁵, som främst använder trädhåligheter för att anlägga bon, återfanns också i området. Vid ett kort besök under juli 2018 sågs kvickgräsfjäril⁵⁶ och blåklockshumla⁵⁷ längs med strandstråket/strandängen vid Höje å.

³⁵ *Phragmites australis* (Cav.) Steud.

³⁶ *Sparganium erectum* L.

³⁷ *Typha latifolia* L.

³⁸ *Epilobium hirsutum* L.

³⁹ *Dipsacus strigosus* Roem. & Schult.

⁴⁰ *Geranium pusillum* L.

⁴¹ *Solidago gigantea* Aiton

⁴² *Asperugo procumbens* L.

⁴³ *Calystegia sepium* (L.) R. Br.

⁴⁴ *Urtica dioica* L.

⁴⁵ *Geum urbanum* L.

⁴⁶ *Elytrigia repens* (L.) Desv. ex Nevski

⁴⁷ *Pseudoscleropodium purum* (Hedw.)

M.Fleisch.

⁴⁸ *Brachythecium albicans* (Hedw.)

Schimp.

⁴⁹ *Hypholoma acutum* (Cooke) E. Horak

⁵⁰ *Fomes fomentarius* (L. : Fr.), J.Kickx

⁵¹ *Phallus impudicus* L.

⁵² *Cossus cossus* L.

⁵³ *Bolitophagus reticulatus* L.

⁵⁴ *Criorhina asilica* Fallén

⁵⁵ *Vespa crabro* L.

⁵⁶ *Pararge aegeria* L.

⁵⁷ *Bombus soroensis* Fab.

Figur 3 Död ved utgör ett av de viktigaste inslagen för hög biologisk mångfald i skogsmark. Mängder av organismer såsom svampar, mossor, mindre däggdjur, leddjur och fåglar gynnas av detta substrat.

2.5.4 Fågelliv

Hornuggla⁵⁸, brun kärrhök⁵⁹, större hackspett⁶⁰, svartvit flugsnappare⁶¹ och björktrast⁶² är relativt vanliga arter som förekommer med trolig eller säkerställd reproduktion i Kyrkfuret. På rödlistan sårbara (VU) arter med möjlig reproduktion är brandkronad kungsfågel⁶³, kungsfågel⁶⁴ och stare⁶⁵ (Artportalen 2018). Därutöver så förekommer de två nära hotade (NT) arterna spillkråka⁶⁶ och mindre hackspett⁶⁷ (typisk art för Natura 2000 naturtypen svämlövskog), med möjlig reproduktion i Kyrkfuret (Artportalen 2018). De sårbara (VU) arterna tornseglare⁶⁸, kungsfiskare⁶⁹, hussvala⁷⁰ och rosenfink⁷¹ rastar i området (Artportalen 2018).

2.5.5 Fladdermöss

Kyrkfuret inventerades med avseende på fladdermöss under senare delen av juli 2018 (Gerell & Gerell 2018). Ett högt antal arter och individer noterades och störst antal registreringar noterades för trollpipistrell⁷². Antalen registreringar indikerar att trollpipistrellen är mest aktiv i tall-/björkskogen medan nordfladdermus⁷³ och större brunfladdermus⁷⁴ är mest aktiv i de östra delarna av lövskogen närmare Höje å. Eftersom trollpipistrellen mestadels bor i trädhåligheter är det osäkert om den har någon koloni i Kyrkfuret. Nordfladdermus, större brunfladdermus, dvärgpipistrell⁷⁵, och vattenfladdermus⁷⁶ födosöker troligen i Kyrkfuret men bedöms ha yngelområden utanför reservatsområdet.

⁵⁸ *Asio otus* L.

⁵⁹ *Circus aeruginosus* L.

⁶⁰ *Dendrocopos major* L.

⁶¹ *Ficedula hypoleuca* Pallas

⁶² *Turdus pilaris* L.

⁶³ *Regulus ignicapilla* Temminck

⁶⁴ *Regulus regulus* L.

⁶⁵ *Sturnus vulgaris* L.

⁶⁶ *Dryocopus martius* L.

⁶⁷ *Dendrocopos minor* L.

⁶⁸ *Apus apus* L.

⁶⁹ *Alcedo atthis* L.

⁷⁰ *Delichon urbicum* L.

⁷¹ *Carpodacus erythrinus* Pallas

⁷² *Pipistrellus nathusii* Keyserling & Bläsius

⁷³ *Eptesicus nilssonii* Keyserling & Bläsius

⁷⁴ *Nyctalus noctula* Schreber

⁷⁵ *Pipistrellus pygmaeus* Leach

⁷⁶ *Myotis daubentonii* Kuhl

2.5.6 Övriga däggdjur

Förutom fladdermöss har ingen formell inventering av däggdjur utförts i Kyrkfuret. Ekorre⁷⁷, igelkott⁷⁸, fälthare⁷⁹, räv⁸⁰ och rådjur⁸¹ har dock siktats i och kring reservatet (Artportalen 2018).

Utmed strandkanten mot Höje å har snok⁸² observerats 2014 och 2015 (Artportalen 2018).

2.5.7 Invasiva arter

Eventuell dumpning av trädgårdsavfall i och kring naturreservatet kan resultera i spridning av främmande arter som kan bli invasiva om de lyckas etablera sig. Den i Kyrkfuret redan väletablerade tysklönnen för närvarande inte klassad som invasiv av Naturvårdsverket. Den kan dock uppvisa ett invasivt fortplantningsmönster då den tenderar att ta över föryngring och tränga bort andra arter, därför är tysklönnen olämplig i natur- och betesmarker. Om hästar förtär dess löv och/eller näsor kan de drabbas av "atypisk myopati", en farlig sjukdom som leder till att 3 av 4 drabbade hästar dör eller måste avlivas. Även om risken är låg att hästar förtär tysklönn bör det betänkas att hästbetesmarker finns alldeles intill och häststigar går genom området.

2.5.8 Övriga hot mot biologisk mångfald

Exploatering och ytterligare ianspråktagande av mark är det största hotet mot Kyrkfurets naturvärden. Området har successivt reducerats betydligt och näst intill delats itu av kolonistugeområden.

Algsvampen *Phytophthora alni*, som sprider sig bland annat vid översvämningar längs med åar, har orsakat massdöd av klibbalar bland annat längs Kävlingeån. Det är dock inte troligt att den nått Kyrkfuret ännu då den anses drabba hela bestånd och inte enskilda individer och inget sådant utbrott har upptäckts.

Den dumpade eterniten längs med strandängen kan utgöra ett hot mot människors hälsa och den biologiska mångfalden. Försiktighet måste vidtas vid eventuella insatser för att åtgärda eternitproblemet. Läget intill Höje å medför risker för spridning av eterniten och den gamla klibbalskogsytan med höga naturvärden ligger precis intill och delvis överlappar problemhärden.

2.6 REKREATION

Förekomsten av naturområden har historiskt sett stadigt krympt i slättbygden och tillgången till allemansrättslig mark är i dagsläget en bristvara i denna del av Skåne, vilket innebär att det är extra angeläget att befintliga tätortsnära naturområden såsom Kyrkfuret värnas. Kyrkfuret placering och omfattande nät av stigar lockar till bland annat promenader, löpning och ridning. Lommas scouter är verksamma inom området. I östra Kyrkfuret finner man en liten glänta på knappt 1000 m² som kallas "Svarta plätten", här finns grillplats och möjligheter till andra aktiviteter. Det tätortsnära läget gör att området får anses vara av mycket stor vikt för det lokala friluftslivet och för naturpedagogik.

3 Bevarandevärden och potential

Här listas kortfattat strukturer, funktioner och åtgärder som är viktiga för att uppnå syftet med naturreservatet. Förklarande bakgrundstexter till de olika värdena finns under kapitel 2 (Beskrivning).

3.1 BIOLOGI

- Naturreservatsbildningen säkrar ett större sammanhängande grönstråk som inkluderar Alkärret, Haboljungs fure, Pråmlyckan, Slättängsdammarna och Höje ås dalgång

⁷⁷ *Sciurus vulgaris* L.

⁷⁸ *Erinaceus europaeus* L.

⁷⁹ *Lepus europaeus* Pallas

⁸⁰ *Vulpes vulpes* L.

⁸¹ *Capreolus capreolus* L.

⁸² *Natrix natrix*

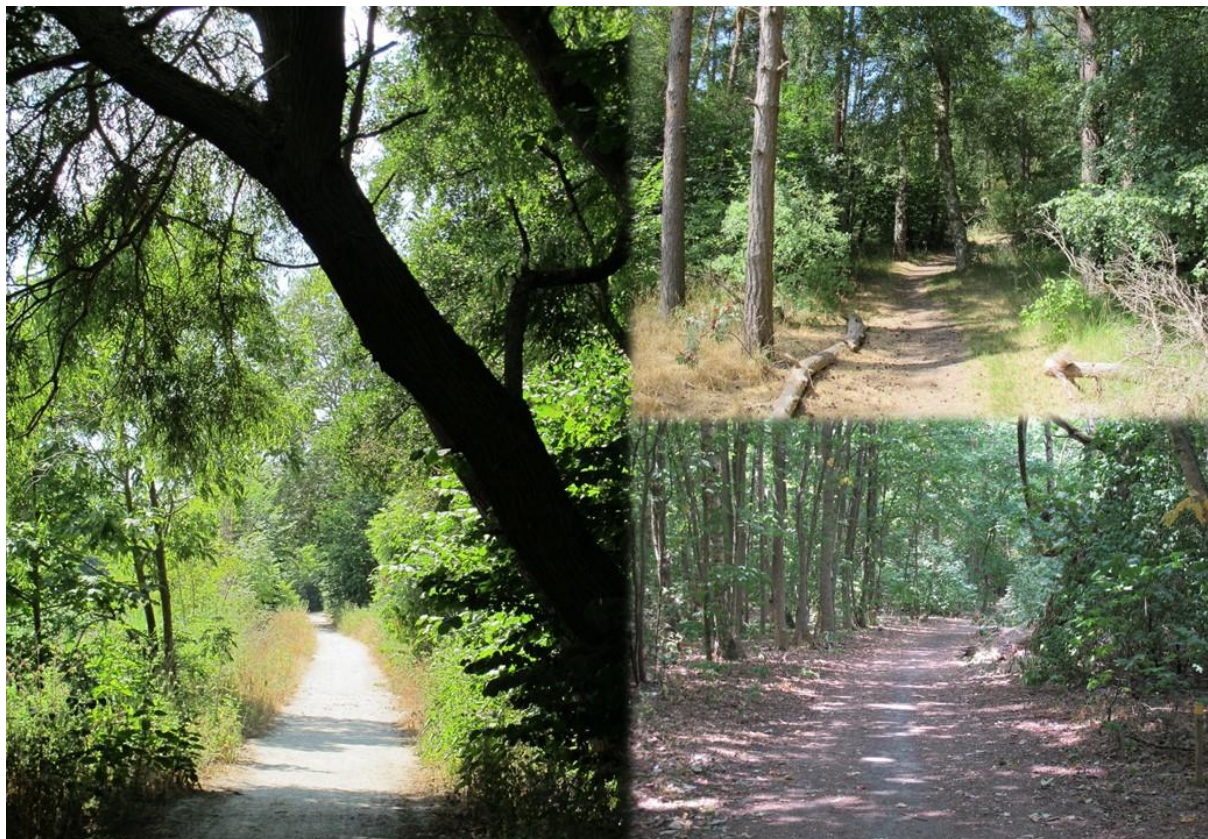
- Tysklönnsbeståndet motverkas så att det inte har skadlig inverkan på de inhemska ädellövträdens utbredning och förnyring
- Invasiva arter motverkas så att de inte har skadlig inverkan på inhemska arter
- Slåtter av ängsvegetation i gläntor och bryn skapar förutsättningar för en hög biologisk mångfald
- Insekter, insektpollinerade växter samt insektsätande fåglar och fladdermöss gynnas genom att ondulerade (flikiga) strukturer framhävs i brynmiljöer
- Boplatstillgången för fåglar, fladdermöss och annan fauna förbättras vid behov genom att skapa ändamålsenliga bomiljöer (exempelvis holkar).
- Vedlevande biologisk mångfald utvecklas genom bevarande och skapande av torrakor, högstubbar, lågor och fauna-/fungadepåer (figur 4)

Figur 4 Klibbalkärret har stora värden för vedlevande småkryp och svampar; här insektskläckningshål på stående död tallved (vänster), svavelgul slöjksivling på klibbalslåga (övre höger) och fnöskticka på björklåga (nedre höger).

3.2 REKREATION

- Naturreservatsbildandet bevarar och säkrar områdets höga rekreativa värde för allmänhet och naturinriktade föreningar (som exempelvis scouter), med minimal inverkan på områdets övriga naturvärden.
- Naturreservatsbildningen säkrar ett större sammanhängande grön-/promenadstråk som bland annat inkluderar Alkärret, Haboljungs fure och Höje ås dalgång
- För att bevara det rekreativa värdet i området bör stignätet (figur 5) inom Kyrkfuret hållas öppet och tillgängligt med minimal inverkan på områdets naturvärden
- Information om naturreservatet, dess naturtyper, biotoper och arter tillgängliggörs. Skyltningen inom området bör dock vara sparsam.

Figur 5 Vy över gång-/cykelvägen vid Höje å från norr (vänster) samt naturstigar i tall-/björkskogen (övre vänster) och lövskogen (nedre vänster).

3.3 KULTURHISTORIA

- Kvarvarande skogsmiljöer utgör viktiga naturhistoriska inslag i jordbrukslandskapsbilden
- Det finns en potential att via skyltar eller på annat sätt informera om resterna av stenåldersbosättningen som återfunnits i Kyrkfuret

4 Mål och skötselåtgärder

Den inledande beskrivningen baserar sig på de inventeringar som utförts i Kyrkfuret från 2005 och framåt, samt på fältbesök under 2017 och 2018. Indelningen i detta avsnitt (figur 5) följer svensk standard SS 199000:2014 och vegetations- och naturtyper beskrivs enligt *Vegetationstyper i Norden* (Påhlsson 1998) och *Natura 2000* (Naturvårdsverket 2018) där det är tillämpligt. All skötsel och anläggning ska ske i samråd med naturvårdsansvarig på Lomma kommun.

Figur 6 Skötselområden i Naturreservat Kyrkfuget. Områdena har olika karaktär och ska skötas enligt de specifika åtgärderna i skötselplanen.

4.1 SKÖTSELOMRÅDE 1A-C – SKOG OCH TRÄD

4.1.1 Skötselområde 1a, tall-/björkskog – Beskrivning

Skötselområde 1a (figur 6) utgörs av tall-/björkskog med en yta på 1,35 ha. Vegetationstypen kan klassas som planterad barrskog (VIN 2.1.3.1). I detta område, som har en relativt öppen karaktär (figur 7), är tallarna nu glest förekommande och vårtbjörk utgör minst 50% av kronskiktet. En trolig anledning till björkdominans och en näst intill total avsaknad av tall i de centrala delarna av området är att det kalavverkades under 1940-talet (figur 2). Där tallarna väl finns kvar är de ändå fler till antalet än i övriga delar av Kyrkfuret. Den nya trädgenerationen utgörs av främst vårtbjörk, rönn⁸³, sälg⁸⁴, hassel⁸⁵ och fågelbär⁸⁶. Det förekommer även mindre plantor av ek. Fältskiktet i tall-/björkskogen skiljer sig från resten av Kyrkfurets skogsbestånd genom avsaknaden av skuggtoleranta örter. Gräsarter som trivs i öppnare miljöer såsom hundäxing, rödven och berggrö⁸⁷ dominerar. Det råder dock stor variation, med spridd förekomst av olika kolonisatörer såsom sandstarr⁸⁸, hallon och rallarros.

Figur 7 Skötselområde 1a, tall-/björkskog, med bland annat flerstammig björk (vänster), gräsbevuxna gläntor (övre höger) och förnygring av ek (nedre höger).

4.1.2 Skötselområde 1b, blandlövsskog – Beskrivning

Skötselområde 1b (figur 6) är det till ytan största delområdet med en area på 4,79 ha. Delar av detta område klassades som Natura 2000-typen ”Ädellövsskog med rik epifytflora” (9020) vid en inventering år 2005 (Williams 2005), vilket motsvarar naturtypen ”blandlövskog av örtrik typ” enligt vegetationstyper i norden (VIN 2.2.3.6). Området har förvisso en viss ädellövskaraktär men det präglas framförallt av en omfattande igenväxning av yngre tysklönn (figur 8). En stor yta inom detta område avverkades någon gång mellan 1967 och 1973 (figur 2). Den plötsliga uppöppningen är troligen en bidragande orsak till att denna del av Kyrkfuret idag domineras av unga och jämnåldriga

⁸³ *Sorbus aucuparia* L.

⁸⁴ *Salix caprea* L.

⁸⁵ *Corylus avellana* L.

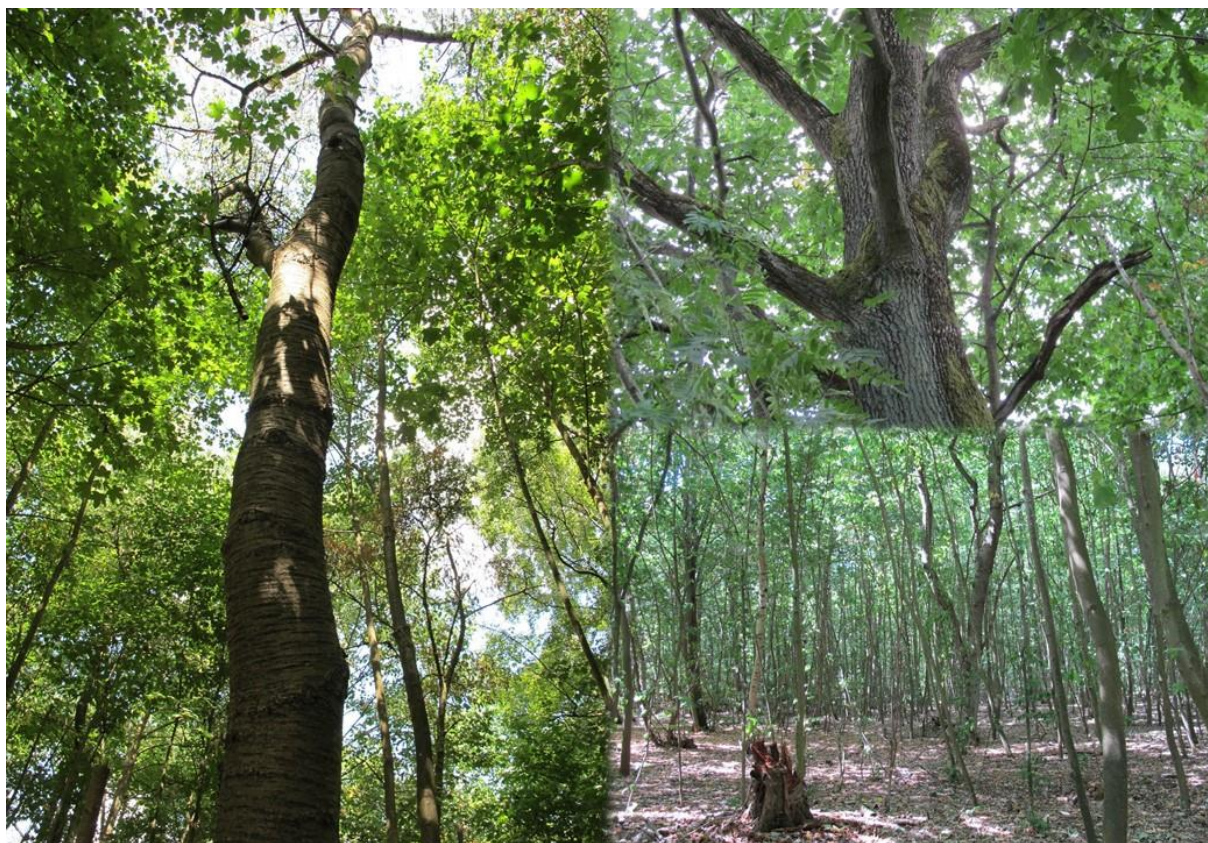
⁸⁶ *Prunus avium* L.

⁸⁷ *Calamagrostis epigeios* (L.) Roth

⁸⁸ *Carex arenaria* L.

tysklönnar och att de inhemska ädellövsarterna ofta är relegerade till områdets utkanter. En kärlväxtinventering år 2015 (Åsegård 2015) klassade, troligen mer korrekt, området som "skog i igenväxningssuccession" (VIN 2.3.2.1).

Den igenväxande generationen av unga lövträd, mestadels tysklönn, växer upp under ett glest krontak av äldre vårtbjörk och tall. Utöver detta återfinns karaktärsarterna skogslönn, skogsalm, ask, ek och hassel⁸⁹ i träd-/buskskiktet. Även sälg, pil⁹⁰, fågelbär, klibbal och gråal⁹¹ finns representerade. I norr och öster tillkommer lite undanträngd äldre gran. Enstaka rödek⁹² förekommer i norr. I och med dominansen av yngre tysklönn kan inte lövskogsområdet i dagsläget klassas som ädellövskog (9020) enligt Natura 2000, men förutsatt att tysklönns utbredning regleras och ädellöv gynnas så kommer troligen området på sikt att utvecklas mot detta tillstånd. Död ved förekommer i måttliga mängder och består av lågor och torrträd av främst björk, tysklönn, sälg och pil. I fältskiktet i väst återfinns karaktärsarterna lundgröe och vitsippa⁹³. I övrigt domineras fältskiktet av andra skuggtoleranta växter såsom stinknäva, lundslok och hässlebrodd. Kulturspridda växter såsom blekbalsamin, häggmispel, skelört⁹⁴, spärroxbär⁹⁵, häckoxbär⁹⁶ och flikbjörnbär⁹⁷ är vanliga. I de östra delarna är igenväxningen påtaglig och fältskiktet därför dåligt utvecklat.

Figur 8 Skötselområde 1b, lövskogen, som präglas av täta bestånd av yngre tysklönn (nedre höger), med inslag av bland annat stående död ved (vänster) och äldre ek (övre höger).

4.1.3 Skötselområde 1c, klibbalstrandskog – Beskrivning

Skötselområde 1c (figur 6) utgörs av en skogsremsa med en yta på omkring 0,41 ha (figur 9), väster om strandängen. Ytan innehåller troligen de äldsta träden i Kyrkfuret och vegetationstypen kan klassas som klibbalstrandskog (VIN 2.2.4.2). Denna vegetationstyp motsvaras av Natura 2000-typen svämlövskog (91E0). Området innefattar bland annat en mycket mullrik vassbevuxen

⁸⁹ *Corylus avellana* L.

⁹⁰ *Salix* spp. L.

⁹¹ *Alnus incana* (L.) Moench

⁹² *Quercus rubra* L.

⁹³ *Anemone nemorosa* L.

⁹⁴ *Chelidonium majus* L.

⁹⁵ *Cotoneaster divaricatus* Rehd. & E.H.

Wilson

⁹⁶ *Cotoneaster lucidus* Schtdl.

⁹⁷ *Rubus laciniatus* (Weston) Willd.

sänka/sumpmarksyta mitt emellan gång-/cykelvägen och sluttningen som skiljer området från lövskogen. Artsammansättningen i det långsmala alskogsområdet präglas av naturliga skäl i mångt och mycket av intilliggande miljöer. Den karakteristiska arten för svämlövskog, klibbal, dominerar i trädskiktet med inslag av björk. I buskskiktet återfinns andra karakteristiska arter för svämlövskog, gråal, hägg⁹⁸ och skogsalm. I övrigt består buskskiktet även av fläder⁹⁹, rönn, och tysklönn. Förhållandevis mycket grov död ved finns och de gamla klibbalarna hör till de äldsta träden i Kyrkfuget. Strutbräken¹⁰⁰, ytterligare en karakteristisk art för svämlövskog, växer i området. I öppnare delar präglas fältskiktet av karakteristiska arter för svämlövskog såsom älgört, strandklo och brännässla. Därutöver finns även jordreva, svärdsilja¹⁰¹, blåsstarr¹⁰² och i fältskiktet. Den västra änden av området har använts som dumpningsplats för trädgårdsavfall och där finns etablerade plantor av parkrododendron, doftschersmin, hästkastanj¹⁰³, kirskaål¹⁰⁴, buxbom¹⁰⁵, röda vinbär¹⁰⁶ och storrams¹⁰⁷.

Figur 9 Skötselområde 1c, den lilla klibbalstrandskogen, med flera imponerande klibbalor (vänster), bestånd med bräken (övre höger) och en mullrik vassbevuxen sänka/sumpmarksyta (nedre höger).

4.1.4 Skötselområde 1a-c – Mål

Målet för Kyrkfurets skogsmiljöer (1a-c) är att utvecklas mot ädellövskog av naturskogskaraktär med inslag av talldungar, död ved, gläntor och brynmiljöer samt med minimal påverkan från invasiva främmande arter. Ett bestånd med ett flertal arter ska minimera risken för omfattande sjukdomsangrepp. Stigar ska dock hållas fria från nedfallna grenar och stammar. Förutsatt att naturlig succession får råda är det troligt att löv- och tallskogen (skötselområde 1a-b) på längre sikt kommer att utvecklas närmare Natura 2000-typen ”Ädellövskog med rik epifytflora” (9020). Generellt ska en balans av biologisk mångfald och tillgänglighet för rekreation eftersträvas. Scoutverksamhet (eller liknande) med mycket begränsad påverkan på övriga naturvärden ska vara möjlig inom området. I

⁹⁸ *Prunus padus* L.

⁹⁹ *Sambucus nigra* L.

¹⁰⁰ *Matteuccia struthiopteris* (L.) Tod.

¹⁰¹ *Iris pseudacorus* L.

¹⁰² *Carex vesicaria* L.

¹⁰³ *Aesculus hippocastanum* L.

¹⁰⁴ *Aegopodium podagraria* L.

¹⁰⁵ *Buxus sempervirens* L.

¹⁰⁶ *Ribes rubrum* L.

¹⁰⁷ *Polygonatum multiflorum* (L.) All.

skötselområde 1c ska i första hand naturligt succession råda. Förutsatt att de hydrologiska förhållandena är stabila kommer troligen klibbalstrandskog fortsättningsvis prägla skötselområde 1c. Stigar får ej asfalteras och annan hårdgörning ska undvikas om det inte anses nödvändigt av tillgänglighets skull.

4.1.5 Skötselområde 1a-c – Åtgärder

Delar av skötselområde 1a och 1b ska av förvaltaren skötas i samverkan med Lomma scoutkår. Det är viktigt att scouternas verksamhet kan fortsätta bedrivas i området och därför ska åtgärder inom deras fastighet (fastighet Lilla Habo 3:5>1) om möjligt synkroniseras med verksamheten. Om lämpligt bör även skötselåtgärder nyttjas som lärandemoment i verksamheten.

Brynmiljöer bevaras för att bibehålla förutsättningar för en omväxlade och artrik miljö. För att gynna biologisk mångfald kan utvalda träd försiktigt friställas och ondulerande bryn kan utvecklas eller nyskapas. Uppslag av ädellöv ska bevaras och utvalda träd kan avverkas för att gynna ädellövträd. Vid behov kan fältvegetationen i vissa partier slås för att gynna biologisk mångfald. Reproducerande tysklönnar inom området bör identifieras och successivt veteraniseras eller avverkas. Denna åtgärd är inte högprioriterad på kort sikt, tysklönnen hotar dock på längre sikt att tränga undan föryngring av inhemska ädellövträd.

Vid röjning och gallring samt vid beskärning eller fällning av träd så ska en del sly, grenverk samlas ihop och lämnas på plats som fauna-/fungadepå och vissa stammar ska lämnas som torrakor, högstubbar eller lågor. Förekomsten av död ved kan ökas genom veteranisering av vissa träd när så bedöms som lämpligt. Död ved som behöver samlas ihop eller flyttas kan med fördel placeras i olika sollägen så att en del är solexponerade och en del är mer beskuggade. Framkomlighet längs stigar ska prioriteras så att fallna träd dras undan så pass att stigen åter är framkomlig. Utbredningen av invasiva främmande arter ska motverkas enligt avsnitt 5.8.3. Holkar för fåglar och fladdermöss samt andra installationer som gynnar fauna såsom mulmholkar och bihotell ska få uppföras enligt avsnitt 5.6.

4.2 SKÖTSELOMRÅDE 2 – LIMNISK STRAND

4.2.1 Skötselområde 2 – Beskrivning

Skötselområde 2 (figur 6) utgörs av strandzonen mellan klibbalstrandskogen och Höje å (figur 10). Området på knappt 0,22 ha har en vegetationstyp som inte har kunnat kategoriseras enligt VIN, men kan räknas som "limnisk strand" enligt svensk standard (SS 199000:2014). På den näringsrika åsidan om gång-/cykelbanan dominerar vass¹⁰⁸, stor igelknopp¹⁰⁹, bredkaveldun¹¹⁰ och rosendunört¹¹¹. Även den inre delen väster om gång-/cykelvägen är näringsrik, vilket tydligt indikeras av högväxta örtbestånd av snårvinde¹¹² och brännässla¹¹³. Sträv kardvädd¹¹⁴ förekommer ganska rikligt intill gång-/cykelvägen. Intill gång-/cykelvägen finns även sparsam förekomst av ruderatörter såsom sparvnäva, svartkämpar¹¹⁵, höstgullris, ogräsmaskros¹¹⁶ och praktkungsljus¹¹⁷. Strandängens torrare del domineras av nejlikrot¹¹⁸ och kvickrot¹¹⁹. Den på rödlistan nära hotade (NT) örten paddfot har återfunnits intill väggkanten. Grönpilar¹²⁰ växer upp i dybanken i den bredare norra delen. Utmed strandkanten har snok¹²¹ observerats 2014 och 2015. Den strandnära zonen har riskklassificerats under 2017 av en konsult enligt MIFO (Metodik för Inventering av Förorenade Områden). Området innehåller öppet exponerad eternit och den sandiga marken i området har hög genomsläpplighet. Området har klassats med "mycket stor risk" (riskklass 1). Övertäckningen av eterniten behöver enligt undersökningen kontrolleras och vid behov kompletteras så att inte asbest lämnas direkt exponerad.

¹⁰⁸ *Phragmites australis* (Cav.) Steud.

¹⁰⁹ *Sparganium erectum* L.

¹¹⁰ *Typha latifolia* L.

¹¹¹ *Epilobium hirsutum* L.

¹¹² *Calystegia sepium* (L.) R. Br.

¹¹³ *Urtica dioica* L.

¹¹⁴ *Dipsacus strigosus* Roem. & Schult.

¹¹⁵ *Plantago lanceolata* L.

¹¹⁶ *Taraxacum sect. ruderalia*

Kirschner, H. Øllg. & Stepanek

¹¹⁷ *Verbascum speciosum* Schrad.

¹¹⁸ *Geum urbanum* L.

¹¹⁹ *Elytrigia repens* (L.) Desv. ex Nevski

¹²⁰ *Salix × fragilis* L.

¹²¹ *Natrix natrix*

4.2.2 Skötselområde 2 – Mål

Det är viktigt att strandängens hålls öppen och att igenväxning av vedartad vegetation motverkas med undantag av enstaka utvalda solitärträd. Skötseln ska främja en artrik strandmiljö och ondulerande (flikiga) brynmiljöer mot skogen skall eftersträvas. Flikigheten ger upphov till vindskyddade miljöer längs brynen som ger goda förutsättningar för biologisk mångfald. Bomiljö för snok bör finnas inom eller nära området. Gång-/cykelvägen får ej asfalteras.

4.2.3 Skötselområde 2 – Åtgärd

En ondulerande brynmiljö mot klibbalskogen eftersträvas, gärna med vissa fristående grupper av träd och buskage för att gynna biologisk mångfald. För fortsatt god tillgänglighet bör vegetationen cirka 1 m närmast intill gång-/cykelvägen kunna klippas vid behov. Framkomlighet längs gång-/cykelvägen ska prioriteras så att träd som fallit över denna dras undan så pass att vägen åter är framkomlig. Igenväxning motverkas enligt avsnitt 5.8.2. Utbredningen av invasiva främmande arter ska motverkas enligt avsnitt 5.8.3. Delar av strandvegetationen kan vid behov slås för att motverka igenväxning, öka den biologiska mångfalden samt öka tillgängligheten. Enstaka utvalda träd/buskage i brynet kan lämnas, i övrigt ska vedartad vegetation motverkas längs strandremsan. Slagen vegetation bör bevaras inom eller i nära anslutning till området som fauna-/fungadepå.

Figur 10 Skötselområde 2, limnisk strand, sedd söderifrån med Lomma kyrka i bakgrunden (vänster), med bland annat sträv kardvädd (övre höger) och rosendunört (nedre höger).

4.3 SKÖTSELOMRÅDE 3A-B – ÄNG OCH BETESMARK

4.3.1 Skötselområde 3a, äng – Beskrivning

Skötselområde 3a (figur 6) är uppdelat på två områden som är 409 m² och 241 m². Områdena utgörs ett små sandiga gräsmiljöer (figur 11) som delvis hållits öppna genom att de har nyttjats som stigar in till skogen. Område består av en diffus blandning av vegetationstyperna havsstrandvegetation av borsttåtelhed (VIN 4.1.4.1), rödvenshed (VIN 5.1.3.2) och knylhavreäng (VIN 5.2.2.1). Borsttåtelhed motsvaras av Natura 2000-naturtypen grässandhed (2330). I utkanten återfinns en sparsam men

artrik flora med exempelvis karaktärsarten borsttåtel (borsttåtelhed, grässandhed) och inslag av fältmalört, gul fetknopp¹²², sandvita¹²³, sandnarv¹²⁴, vårarv¹²⁵ och vårvicker¹²⁶. Längre in övergår vegetationen till karaktärsarter såsom rödven (rödvenshed, grässandhed), gulmåra (grässandhed) och sandstarr (borsttåtelhed), samt inslag av andra arter såsom gråfibbla¹²⁷, duvicker¹²⁸, trådklöver¹²⁹ och oxtunga¹³⁰. Sedan tar mer högväxt vegetation över, med karaktärsarter för knylhavreäng, såsom knylhavre och hundäxing, samt med inslag av arter såsom renfana, strandråg¹³¹, och engelskt rajgräs¹³². Inne bland skogsbrynen finns mindre buskar av hallon och blåhallon.

Figur 11 Skötselområde 3a, ängsmarken i sydväst, här med vy mot norr (övre höger), med bland annat fältmalört (vänster) och oxtunga (nedre höger).

4.3.2 Skötselområde 3b, aktivitetsyta – Beskrivning

Skötselområde 3b (figur 6) utgörs av den omkring 1 000 m² stora gläntan i östra Kyrkfuret som kallas "Svarta plätten". Detta område, som har en nästan sekellång historia, utgörs av en bruksgräsyta med grillplats och sittplatser (figur 12).

4.3.3 Skötselområde 3a-b – Mål

Det är viktigt att ängsmarken (3a) hålls öppen och att igenväxning av vedartad vegetation motverkas, solitära buskage och träd kan dock sparas längs brynen. Kontinuerlig störning av den sandiga marken är viktig för ett flertal karaktärsarter. Området "svarta plätten" (3b) brukas för samlingar och utflykter av exempelvis scouter varför framkomlighet och tillgänglighet är viktigt här, målet är därför vara att hålla vegetationen öppen och tillgänglig men att det görs med minimal påverkan på den biologiska mångfalden. I skötselområdena ska ondulerande (flikiga) brynmiljöer mot skogen eftersträvas. Flikigheten ger upphov till vindskyddade miljöer längs brynen som bland annat ger goda förutsättningar för biologisk mångfald. Naturstigar får ej asfalteras. Slagen vegetation bör bevaras

¹²² *Sedum acre* L.

¹²³ *Berteroa incana* (L.) DC.

¹²⁴ *Arenaria serpyllifolia* L.

¹²⁵ *Cerastium semidecandrum* L.

¹²⁶ *Vicia lathyroides* L.

¹²⁷ *Pilosella officinarum* F. W. Schultz & Sch. Bip.

¹²⁸ *Vicia hirsuta* (L.) Gray

¹²⁹ *Trifolium dubium* Sibth.

¹³⁰ *Anchusa officinalis* L.

¹³¹ *Leymus arenarius* (L.) Hochst.

¹³² *Lolium perenne* L.

inom eller i nära anslutning till området som fauna-/fungadepå.

4.3.4 Skötselområde 3a-b – Åtgärd

Slåtter (sensommar eller tidig höst, med bortföring av slaget material), naturvårdsbränning eller bete utförs årligen för att utarma näringsämnena i marken och därmed gynna den biologiska mångfalden. Aktivitetsytan i skötselområde 3b kan klippas oftare om det behövs för att främja tillgängligheten (se avsnitt 5.5). Hela eller delar av skötselområdena kan, i mån av behov, undantas från den årliga skötseln. Det viktigt att slåttern görs ondulerande (flikigt) längs skogsbrynet är för att motverka dominansen av näringsgynnade arter samt för att skapa gynnsamma miljöer för biologisk mångfald. En del av ytarealen i skötselområdena 3a ska utgöras av exponerad sandjord, vilket primärt bibehålls genom naturlig störning men som vid behov förstärks med mekanisk bearbetning. Uppslag av vedartad vegetation ska motverkas enligt avsnitt 5.8.2, eventuellt med undantag av utvalda solitära träd och buskar. Utbredningen av invasiva främmande arter ska motverkas enligt avsnitt 5.8.3.

Figur 12 Skötselområde 3b, gräsmarksytan "Svarta plätten", här vy mot söder över grillplatsen och med stigen söderut i bakgrunden.

5 Anläggningar och allmän skötsel

All skötsel och anläggning ska ske i samråd med naturvårdsansvarig på Lomma kommun.

5.1 INFORMATIONSPLOTS, SKYLTAR OCH MATERIAL

5.1.1 Informationsskyltar och pedagogiskt material

Informationen om området ska finnas tillgänglig vid östra entrén (endast infart för fotgängare och cyklister) samt vid lämplig angöringsplats från väster. Utöver övergripande naturreservatsskylt med text och karta kan det även finnas pedagogisk information om bland annat områdets naturtyper, typiska och karakteristiska arter samt eventuellt naturrekreation. Överlag ska skyltning inom området dock vara mycket sparsam för att bevara en vild känsla. Informationsmaterialet ska hållas i

gott skick och det ska vara aktuellt.

5.2 VÄGVISNING, TILLGÄNGLIGHET OCH PARKERING

5.2.1 Vägvisning

Utanför området ska det skyltas till naturreservatet både från Habovägen i väst och från Prästbergavägen i ost. Inom naturreservatet ska det skyltas sparsamt.

5.2.2 Tillgänglighet och parkering

För bilburna besökare finns begränsade parkeringsmöjligheter öster om Höje å i samband med Lomma kyrka. Likt Haboljungs fure innehåller Kyrkfuret en hel del spontant framkomna stigar. Vissa av dessa har som i Haboljungs fure också en mer permanent karaktär. Stignätet bör i princip få sköta sig självt. Stignätet i naturreservatet är tillgänglig till fots och vissa delar kan även anses vara tillgängligt med exempelvis med barnvagn. Bäst tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning finns på den grusade stigen längs Höje å.

5.3 BÄNKAR, BORD OCH GRILLPLATSER

5.3.1 Bänkar och bord

Sittplatser i form av stockar finns uppställda kring grillplatser i den öppna aktivitetsytan "Svarta plätten". Bänkar och bord inom naturreservatet kan tillkomma. Vid behov kan markytan under och inom någon meter från bänkar och bord samt en anslutningsgång klippas eller grusbeläggas. Negativ inverkan på biologiska värden ska minimeras.

5.3.2 Grillplatser

Inne i lövskogsområdet i aktivitetsytan "Svarta plätten" finns ett par grillplatser. Ytterligare grillplats inom naturreservatet kan tillkomma. Vid behov kan markytan inom någon meter från anlagd grillplats samt en anslutningsgång klippas eller grusbeläggas. Negativ inverkan på biologiska värden ska minimeras.

5.4 GÅNG-/CYKELVÄGAR OCH STIGAR

Den anlagda gång-/cykelvägen (se figur 1) i östra Kyrkfuret ska i utformning och skötsel vara anpassad för att främja tillgängligheten till fots, med cykel, med barnvagn samt för personer med funktionsnedsättning. Gång-/cykelvägen ska vara belagda med samkross (eller liknande) och den får ej asfalteras. Den anlagda gångvägen kan vara upp till 2,5 m bred. Cirka 1 m bredvid gång-/cykelvägen slås vegetationen vid behov för att motverka igenväxning. Naturstigar och ridstigar inom området ska upprätthållas genom naturligt slitage av besökare men vid behov kan delar av stignätet klippas. Det är dock viktigt att i skogsmiljöerna bevara vedartad vegetation såsom buskage intill stigarna till den utsträckning det är möjligt då de relativt smala gångarna som bildas utgör lä-miljöer för insektslivet.

5.5 AKTIVITETSYTA

Den knappt 1 000 m² stora gläntan "Svarta plätten" i östra Kyrkfuret har en nästan sekellång historia. Området brukas för utflykter och naturpedagogik bland annat av Lomma scouterna. Vegetationen kan här även fortsatt hållas kortklippt med gräsklippare eller dyligt.

5.6 HOLKAR FÖR FÅGLAR, FLADDERMÖSS OCH ÖVRIG FAUNA

För att främja den biologiska mångfalden ska holkar, hotell och andra bomiljöer för fladdermöss, fåglar och ryggradslösa djur kunna installeras. Dessa ska skötas och bytas ut vid behov för att upprätthålla funktionen som häckningsplats/boplats. Utformning och placering ska genomföras så att

negativ inverkan på övriga biologiska värden minimeras.

5.7 FAUNA OCH FUNGADEPÅER

Död ved bevaras inom området i form av torrakor, högstubbar, lågor och/eller fauna-/fungadepåer. Vid naturvårdsgallring och eventuell slätter ska viss del av materialet placeras i högar. Fauna- och fungadepåer samt slätterhögar ska placeras på platser lämpliga för att gynna biologisk mångfald och om relevant även naturpedagogik.

5.8 ÅTERPLANTERING, IGENVÄXNING OCH INVASIVA ARTER

5.8.1 Återplantering

I första hand ska trädbestånd uppnå skötselplanens angivna mål genom naturlig föryngring och angiven skötsel. Om målbilden hotas på grund av föryngringsbrist får dock plantering eller sådd av inhemska ädellövträd samt bärande träd och buskar ske.

5.8.2 Igenväxning

Om vegetationen i reservatets öppna miljöer skulle lämnas för fri utveckling skulle etablering av vedartade växter så småningom resultera i total igenväxning av de ytorna. För att gynna hög biologisk mångfald och rekreativa värden inom reservatet ska igenväxning kunna motverkas i lämpliga öppna ytor såsom gläntor och ängar med metoder såsom slätter, bete, bränning eller annan form av hävd som bedöms som lämplig.

5.8.3 Invasiva arter

Invasiva främmande arter är olika organismer som har etablerat sig utanför sitt naturliga spridningsområde, omedvetet eller medvetet med mänsklig hjälp, som förr eller senare orsakar skada på ekosystemen. Områdets sårbarhet för invasiva främmande arter kan komma att öka på grund av klimatförändringar. Arbetet med att utrota de främmande arter som bedöms vara invasiva av Naturvårdsverket, Länsstyrelsen eller naturvårdsansvarig på Lomma kommun ska ske vid behov, om det ligger i linje med reservatets syfte. Bekämpningen av invasiva främmande arter ska i första hand ske på mekanisk väg.

5.9 LEDNINGAR

Kraftringen har två gatubelysningsstolparna samt ett kabelskåp norr om Fritidsvägen inom naturreservatets gränser. Längs samma sträcka ligger också ett stråk med belysnings-, el-, matar- och optokabel delvis inom naturreservatet. Ett stråk med cirka 6 belysningsstolpar genomskär Kyrkfuget längs ridstigen väster och norr om Kyrkfurets kolonistugor. Skanova har ett kabelstråk som korsar genom Kyrkfurets nordöstra hörn från betesmarken i norr sedan söderut förbi gångvägen och sedan österut tvärs över Høje å, parallellt med gångbron och 10 m söder om denna.

En spillvattenledning går igenom Kyrkfuget vid "Svarta plätten". Denna ledning kommer från väst längs Åstigen och löper sedan direkt öster om fritidshuset och vidare längs stigen söder och norr om Svarta plätten och fortsätter sedan rakt nordnordväst ut över betesmarken. Det löper även en spillvattenledning längs norra sidan av Fritidsvägen, delvis inom naturreservatets gränser längs den sandiga torrängen.

6 Dokumentation och uppföljning

Skötselplanen är giltig tills vidare gällande i planen angivna mål och riktlinjer för skötsel. Uppföljning och sammanställning av skötselåtgärder ska årligen utföras av den som utför de olika skötselåtgärderna till Lomma kommuns naturvårdsansvarige. Uppföljning av flora och fauna samt vegetationstyper utförs vart femte år.

6.1 SAMMANSTÄLLNING AV UPPFÖLJNINGSAKTIVITER

Aktivitet	När	Ansvar och finansiering	Prioritet
Behovsbedömning gällande gallring, röjning, och/eller beskärning av träd och buskar	Årligen	KS	Hög
Uppföljning av skötsel mål samt eventuell revidering av skötsel och föreskrifter	Vart 5:e år	KS	Hög
Biologiska inventeringar	Var 5:e år	KS	Medel

7 Prioritering och ansvarsfördelning av åtgärder

7.1 SAMMANFATTNING AV PLANERADE ÅTGÄRDER

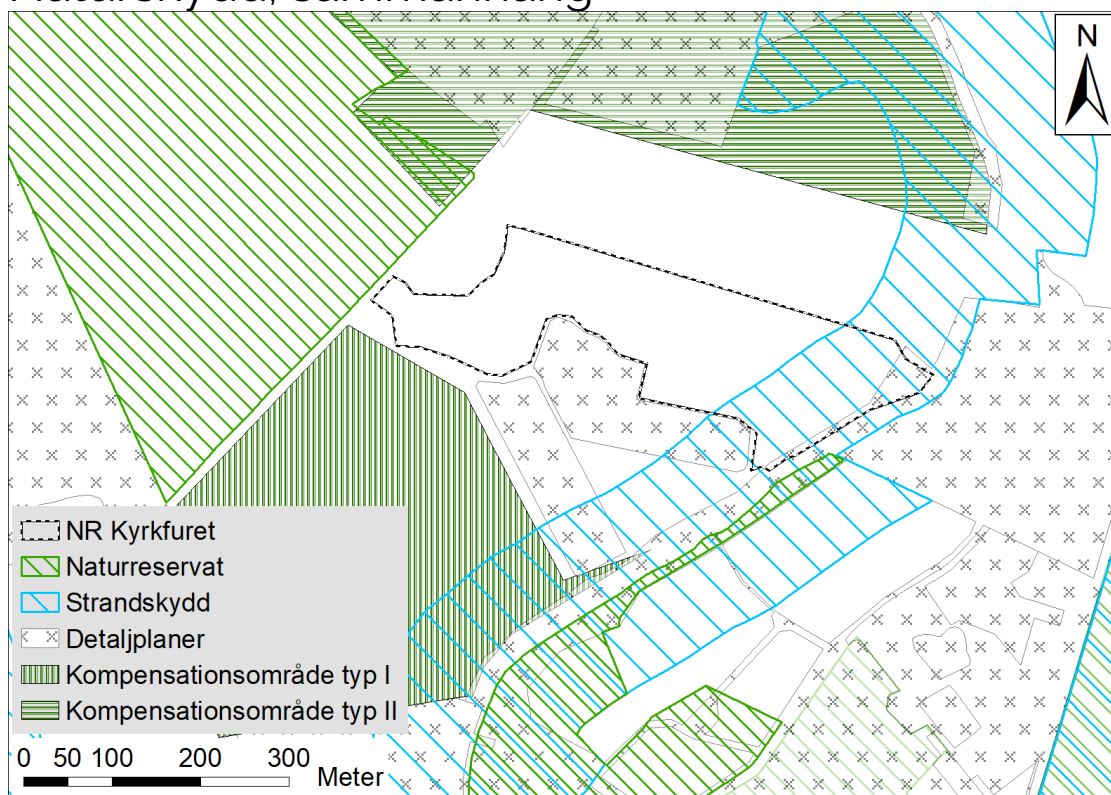
Åtgärd	När	Ansvar och finansiering	Prioritet
Installation och skötsel av reservatsskyltar	I samband med reservatsbildandet samt vid behov	KS	Hög
Underhåll av grillplatser	Vid behov	KFN	Hög
Underhåll av skräpkorgar	Vid behov	TN	Hög
Underhåll av Höje å stråket	Vid behov	TN	Hög
Underhåll av stig samt ridled	Vid behov	KFN	Hög
Rensning av skräp	Vid behov	TN	Mellan
Slåtter av ängsmark och gläntor	Höst årligen/vid behov	KS	Mellan
Gallring/röjning/beskärning av träd och buskar	Vid behov, vinter	KS	Mellan
Installation av holkar och/eller andra bomiljöer till fåglar, fladdermöss eller insekter	Vid behov	KS	Låg
Bekämpning av invasiva och skadliga arter	Vid behov	KS	Låg

8 Källor

- Althin, C. A. (1954). The chronology of the Stone Age settlement of Scania, Sweden. 1. The Mesolithic settlement. *Acta Archaeol Lundensia Series*, 4(1), 1-311.
- Artdatabanken (2018). Artfakta. URL: <https://artfakta.artdatabanken.se/> [Hämtad 2018-07-16]
- Artportalen (2018). Artportalen, rapportssystem för växter, djur och svampar. URL: <https://www.artportalen.se/> [Hämtad 2018-07-16]
- Andersson, H. (2013). Insektsinventering i tre områden i Lomma kommun 2013 – Alkärret, Habo ljungs fure och Kyrkfuret. Rapport 2013 av Calluna AB, på uppdrag av Lomma kommun.
- Åsegård, E. (2015). Inventering av kärlväxter och vegetationstyper, Kyrkfuret, Planerat naturreservat i Lomma kommun. Rapport den 14:e oktober av Enetjärn AB, på uppdrag av Lomma kommun.
- Lomma kommun (2008). Naturmiljöprogram med grönplan för Lomma kommun 2008–2016 – Del B – Kunskapsdel.
- Lomma kommun (2011). Översiktsplan 2010 för Lomma kommun. Antagen av kommunfullmäktige 2011-02-10.
- Lomma kommun (2014a). Miljömål för Lomma kommun 2014–2020, Del A – Mål och genomförande. Antagen av kommunfullmäktige 2014-03-20.
- Lomma kommun (2014b). Åtgärdsplan för naturreservatsbildning. Antagen av kommunstyrelsen 2014-05-26.
- Lomma kommun (2015). Områdesbestämmelser för Lilla Habo 3:7 m.fl. Antagen av Kommunfullmäktige 2015-03-19.
- Lomma kommun (2018). Naturmiljöprogram för Lomma kommun, 2018–2025, Del A - Mål och genomförande. Antaget av kommunfullmäktige 2018-04-19.
- Länsstyrelsen Skåne (2018). Länsstyrelsens WebbGIS. URL: <http://ext-webbgis.lansstyrelsen.se/Skane/Radgivning/> [Hämtad 2018-07-16]
- Gerell & Gerell (2018). Inventering av fladdermusfaunan inom Kyrkfuret. Rapport den 30:e juli 2018 av Naturvårdskonsult Gerell, på uppdrag av Lomma kommun.
- Hazell, P., & Thomasson, T. (2008). Hyggesfritt skogsbruk i ädellövskog: en litteratursammanställning. Skogsstyrelsens förlag.
- Isacsson, G., & Brunet, J. (2008). Högstubbar ger fristad åt hotade insekter i bokskogen. SLU, Fakta skog 1 2008.
- Naturvårdsverket (2012). Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd, Mål och åtgärder 2012–2016. Rapport 6496, april 2012.
- Naturvårdsverket (2018). Natura 2000 i Sverige. URL: <http://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledning/Skyddad-natur/Natura-2000/> [Hämtad 2018-07-26]
- Peura, M., m.fl. (2018). Continuous cover forestry is a cost-efficient tool to increase multifunctionality of boreal production forests in Fennoscandia. *Biological Conservation*, 217, 104-112.
- Påhlsson, L. (1998). Vegetationstyper i Norden. TemaNord 1998:510, Nordiska ministerrådet, Köpenhamn 1998.
- Vattenatlas (2018). Vattenstrategiskt planeringsunderlag. Höje å och Kävlingeåns vattenråd URL: <https://vattenatlas.se/> [Hämtad 2018-07-19]

9 Bilaga 1

9.1 Naturskydd, sammanhang

Kartan visar naturreservatsgränsen och relevanta skyddade och utpekade naturområden och naturvärden i nära anslutning. Kompensationsområdena är angivna enligt Översiktsplan 2010 för Lomma kommun. Typ I är områden där markanvändningen ändras för att öka de ekologiska och landskapsmässiga kvalitéerna. Till exempel kan viss åkermark omvandlas till äng eller skogsmark. Typ II är befintliga natur- eller rekreationsområden där kvalitetshöjande åtgärder för att öka den biologiska mångfalden utförs, till exempel förändrat växtval på golfbanan och utveckling av vegetation i parkområden.